

Джерела та література

1. Андрейчиков А.В. Андрейчикова О.Н. Анализ, синтез, планирование решений в экономике: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 368 с.
2. Балдин К.В., Воробьев С.Н., Уткин В.Б. Управленческие решения: Учебник. – М.: Издательство – торговая корпорация «Дашков и К^о», 2005. – 496 с.
3. Великий О. Планирование и контроль // HRD / Отд. кадр. – 2004. - №3 – с. 34-36.
4. Крулькевич М.И., Курдюмова И.А. Методы эффективного контроля в системах управления // Экономика Крыма. – 2002. - №4 – с. 26-28.
5. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения: Учебник. – М.: Дело, 2000. – 392 с.
6. Литвак Б.Г. Управленческие решения: Учебник. – М.: «Тандем», ЭКМОС, 1998. – 248 с.
7. Мосов С., Рублюк О. Формирование и реализация управленческих решений: обоснование базовых принципов и структуры процесса // Персонал. – 2004. - №8 – с. 70-74.
8. Менеджмент: прийняття рішень і ризики: Навч. посібник / В. Андрійчук, Л. Бауер. – Київ: КНЕУ, 1998. – 316 с.
9. Управление – это наука и искусство: А.Файоль, Г.Емерсон, Ф. Тейлор, Г. Форд. – М.: Республика. – 351 с.
10. Смирнов Э.А. Разработка управленческих решений: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002 – 271 с.
11. Фатхутдинов Р.А. Разработка управленческого решения: Учебник. – М.: «ЗАО» БИЗНЕС-ШКОЛА», Интел-Синтез, 1998. – 272 с.
12. Райт Г. Державне управління: Пер. з англ. – К.: Орієнтир, 1994. – 432 с.
13. Мескон М.Х Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.; Дело, 1992.

Ячменьова В.М., Чугунова Т.М., Супрункова А.В.**ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА**

Актуальність. У процесі своєї діяльності підприємство досить часто стоїть перед необхідністю проведення контролю інвестиційного процесу на підприємстві, аналізу стратегічної ситуації на підприємстві, також перед проблемою вияви інвестиційних наслідків, визначення системи показників, яку можна було б ефективно використати для оцінки інвестиційної привабливості підприємства. У науковій літературі такі напрямки інвестиційної діяльності як складання бізнес-плану, виявлення факторів, що впливають на інвестиційний процес, визначення ефективності інвестицій досить добре вивчені. Однак такий напрямок як визначення вузьких місць на підприємстві, що вимагають інвестування та сфер вкладення, а також дій у так званому «післяінвестиційному» періоді обґрунтовані недостатньо повно. Тому рішення питань спрямованих на аналіз стратегічної ситуації для вияву інвестиційних наслідків підприємства й розробку стратегії контролю є актуальним напрямком інвестиційної діяльності

Проблемам інвестування присвячені роботи українських, російських та закордонних вчених. таких як: Козаченко Г.В., Антіпов О.М., Ляшенко О.М., Дібніс Г.И. [3], Шеремет В.В., Павлюченко В.М., Шапіро В.Д., Федоренко В.Г., Мартиненко В. Підвисоцький В., але деякі аспекти після інвестиційного періоду досі розглянуто недостатньо повно.

Метою дослідження є аналіз понятійного апарату, виявлення вузьких місць інвестиційного проекту на підприємстві.

Звертати увагу інвестиційному процесу почали дуже давно, теоретичні основи інвестування формувалися одночасно зі світовим ринком. Розглянемо, як розвивалася теорія інвестування, і яким було подання сутності інвестиційного процесу представниками економічних шкіл. Почнемо з історико-логічного дослідження найбільш раннього наукового напрямку - інвестиційної теорії епохи меркантилізму. У своїх роботах Т.Ман та Ф.Кене, відповідно "Багатство Англії в зовнішній торгівлі як принцип нашого багатства" та "Економічна таблиця" не вживали термін «інвестиції», але зміст їхніх висловлень говорить, що нагромадження цінностей не є самоціллю для націй, а є лише однією ланкою процесу суспільного відтворення. Таким чином, представники меркантилізму акцентували увагу на необхідності інвестування у виробничу сферу з метою подолання негативних явищ в економіці й збільшенню багатства нації.

Однак з більшою значимістю процес інвестування проаналізували представники фізіократів. Ф. Кене вперше визначив натурально-речовинну структуру інвестицій, розділивши їх на первинні аванси й щорічні аванси. Під первинними авансами розумілися витрати на придбання сільськогосподарських машин, робочої худобини, які по визначенню Ф. Кене є фондом землеробського встаткування, час обороту якого 10 років. Щорічні аванси у свою чергу складаються з витрат на насіння, наймання сільськогосподарських робочих й інших подібних витрат, які вимагають щорічного відновлення. Таким чином, фізіократи до інвестицій відносили лише продуктивну форму капіталу, використаного в землеробстві. Інвестування, відповідно до поглядів фізіократів, є процес, спрямований на відновлення й збільшення використовуваного капіталу, за допомогою якого відбувається виробничий процес у сільському господарстві й збільшується багатство нації.

Проаналізуємо поняття інвестиційного процесу представниками англійської класичної школи А. Смитом, Д. Рикардо, Т.Р. Мальтус, Ж.Б.Цей й ін. Саме вони першими розглянули об'єктивні умови розвитку процесів інвестування. Подвійне трактування поняття сутності інвестицій уперше з'явилося в А.Смита й

ґрунтується воно на неоднозначному понятті самого об'єкта інвестування капіталу. З одного боку класик відносить до нього майно й гроші індивідуума, які здатні приносити йому прибуток, з іншого боку - фактори виробництва, здатні крім усього іншого збільшувати багатство суспільства.

Подальшого розвитку теорія інвестування придбала в навчанні К.Маркса про капітал і додану вартість. От же, відповідно до навчань К.Маркса процес інвестування на рівні окремого підприємства складається із придбання в певній кількісній й якісній пропорції засобів виробництва й робочої чинності з метою одержання власником підприємства доданої вартості.

Інший підхід дослідження інвестиційного процесу застосував Альфред Маршал, якого вважають засновником школи неокласичного напрямку. Він аналізує процес інвестування як частину суспільної проблеми - механізму функціонування ринку капіталу. Ринок капіталу представлений як взаємодія попиту та пропозиції, з урахуванням факторів, які впливають на формування кожного з певних елементів. До інвестиційного процесу він відносить всі витрати на капітал, здатні приносити дохід своєму власникові в майбутньому. Маршалл конкретніше ніж його попередники визначає механізм формування інвестиційних рішень.

Пізніше вивченню закономірностей інвестиційного процесу була присвячена робота Дж. М. Кейнса «Загальна теорія зайнятості, відсотка й грошей». Характерною рисою досліджень ученого є перенесення аналізу інвестиційного процесу на макрорівень. Під інвестиціями Кейнс розумів «потоківий приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності певного періоду, тобто ту «частину прибутку, яка не була використана для споживання».

Сучасні дослідники інвестування вважають за необхідне визнати інвестиційними витратами витрати різних економічних суб'єктів на придбання матеріально-речовинних факторів виробництва й наймання працівників, які беруть участь у виробничому процесі, розрізняють поняття інвестиційні витрати й інвестиційний попит.

Поняття інвестицій різними авторами різних економічних шкіл було неоднозначним, що цілком зрозуміло, тому що інвестиції мають різні форми й види, залежно від різних секторів економіки, і мають різні цілі. Їх бачення розвивалося поруч з розвитком практичної економіки й економічної науки [3]

Перш за все проаналізуємо понятійний апарат. Інвестування є, насамперед, справою самого підприємства, керівництво якого може самостійно приймати рішення й оцінювати наслідку ухвалених рішень. Це становить основну умову визначальну розробку інвестиційної стратегії, що може кардинально змінити мети операційної діяльності підприємства, пов'язане з комерційними можливостями, що відкриваються новими.

У зв'язку із цим інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання вимагає глибоких знань теорій і практики прийняття рішень у сфері обґрунтування інвестиційної стратегії, у виборі напрямку й форм інвестування. Частіше за все ми будемо стикатися з такими поняттями як: інвестиції, інвестиційний портфель, інвестор, інвестиційна привабливість підприємства, інвестиційний процес, інвестиційний проект, інвестиційний цикл.

І, так, інвестиції, на думку Азріліяна А.Н., це кошти, цінні папери, в т.ч. майнові права, інші права, що мають грошову оцінку, вкладені в об'єкти підприємницької діяльності й (або) іншої діяльності з метою одержання прибутку й (або) іншого корисного ефекту. Інвестор - юридична або фізична особа, що здійснює інвестиції, що вкладає позикові або інші притягнуті кошти в інвестиційні проекти, фінансові або реальні активи [1].

На думку Гаврилишина Н.П., інвестиції - довгострокові вкладення капіталу в різні сфери й галузі народного господарства усередині країни й за її межами з метою одержання прибутку. А, інвестиційний портфель це сукупність цінних паперів, які належать фізичній або юридичній особі, ця сукупність є цілісним об'єктом керування, що забезпечує інвесторові необхідну стабільність доходу при мінімальному ризику[2].

Макконелу К. і Брю С., вважають, що інвестиції - це витрати на будівництво нових заводів, на встаткування із тривалим терміном служби, витрати на виробництво й накопичення засобів виробництва, збільшення матеріальних запасів, витрати на підвищення освіти й поліпшення здоров'я працівників або на підвищення мобільності робочої чинності [3].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність». інвестиції - всі види майнових й інтелектуальних цінностей, вкладені в об'єкти підприємницької діяльності й інші види діяльності, з метою одержання прибутку (доходу) або соціального ефекту.

Свою думку має професор Загородній А.Г., він вважає, що інвестор - суб'єкт інвестиційної діяльності, що здійснює довгострокове вкладення капіталу в якусь справу, підприємство з метою одержання прибутку. А, інвестиційна привабливість підприємства є узагальнена характеристика переваг і недоліків інвестування певного підприємства з погляду інвестора [9].

Професор Козаченко Г.В. у своїй монографії формулює поняття таким чином. Інвестиції - це вкладення вільних грошей у різній формі фінансового й матеріального багатства з метою їхнього збереження й подальшого збільшення.

Інвестиційний портфель - цілеспрямована сформульована сукупність об'єктів реального й фінансового інвестування, призначених для реалізації відповідно з розробленою інвестиційною стратегією підприємства.

Інвестиційна привабливість підприємства - це інтегральна характеристика підприємства як об'єкта майбутнього інвестування з позиції перспектив розвитку, ефективності використання ресурсів й активів, їхньої ліквідності, стану платоспроможності й фінансової стабільності, а також значення ланцюжка неформалізованих джерел.

Інвестиційний процес - сукупність інвестиційних циклів, які відбуваються безупинно паралельно або

послідовно, здійснювані свідомо, з метою як простого так і розширеного відтворення капіталу підприємства, з обліком мікро- і макрооточення його діяльності.

Інвестиційний цикл (період) - один оборот інвестицій, рух вартості капіталу, авансованого в матеріальні й інші цінності, з моменту накопичення інвестиційних коштів, їхньої акумуляції й до моменту одержання інвестиційних благ і реального повернення інвестицій.

Інвестиційний проект об'єкт реального інвестування, намічений до реалізації у формі придбання або введення в дію нових, технічно переустаткованих, розширених, реконструйованих виробничо-майнових (іншого призначення) комплексів підприємницької діяльності. Сутнісна характеристика проекту представляється в розробленому бізнес-плані, коротка - у його резюме, повна - в окремих його розділах. Іноді цей термін позначає стандартний документ установленого зразка в якому надається необхідна інформація про інвестиційний проект [3].

Розробка й реалізація інвестиційного проекту звичайно проходить довгий шлях. В умовах ринку цей період прийнятий розглядати як інвестиційний цикл, що охоплює три фази.

1. Передінвестиційна - розробляється техніко-економічне обґрунтування проекту, здійснюються маркетингові дослідження, ведуться переговори з потенційними інвесторами й учасниками проекту, юридично оформляється проект і проводиться емісія акцій або інших цінних паперів.

Передінвестиційна фаза проходить основних чотири стадії:

- пошук інвестиційних концепцій (бізнес - ідей);
- попередня підготовка проекту;
- остаточне формулювання проекту й оцінка його техніко-економічної й фінансової прийнятності;
- фінальний розгляд проекту й прийняття по ньому рішення.

Проходження проекту через всі ці стадії сприяють просуванню інвестицій, створює кращу основу для ухвалення рішення й здійснення проекту. Логіка такого розподілу досить проста: спочатку треба знайти можливість, наприклад, поліпшення показників фірми за допомогою інвестування, інакше кажучи, знайти те в що можна вкласти гроші, тобто так називане «вузьке місце» підприємства. Потім треба ретельно проробити всі аспекти реалізації інвестиційної ідеї й створити адекватний їй бізнес-план (інвестиційний проект). Якщо такий план вдається розробити, і він становить інтерес для потенційного інвестора, то дослідження варто продовжити. Це припускає більше поглиблене пророблення бізнес-плану й ретельну оцінку економічних і фінансових аспектів намічуваного інвестування [3].

Якщо результати такої оцінки виявляються сприятливими настає стадія ухвалення остаточного рішення по реалізації проекту й виборі найкращої з можливих схем його фінансування.

Достоїнства такого постадійного підходу полягає в тому, що він забезпечує можливість поступового наростання зусиль і витрат, вкладених у підготовку проекту. Дійсно, невід'ємним елементом кожної зі стадій є оцінка отриманих результатів і відбір найбільш багатобічючих проектів. Тільки ці відібрані проекти стають об'єктом дослідження на наступній стадії.

2. Наступною фазою в проектному циклі є інвестиційна фаза, тобто відбувається властиво інвестування в обрані активи: покупка акцій або будівництво нового виробничого комплексу, покупка устаткування й. т. п. Ця фаза, містить у собі широкий спектр консультаційних і проектних робіт у першу чергу в галузі керування проектом.

3. Експлуатаційна фаза (з моменту запровадження в дію виробничих фондів або по закінченні формування інвестиційного портфеля) характеризується початком повернення вкладених коштів й одержанням доходу [5].

Проблеми експлуатаційної фази інвестиційного циклу необхідно розглядати з позицій коротко- і довгострокового аспектів. Короткостроковий аспект зв'язаний тільки з початковим періодом після пуску виробництва, коли проблеми можуть виникати через застосовувану технологію, експлуатації устаткування або недостатньої продуктивності праці, а також недостатньої кваліфікованого персоналу й працівників т. ін. Але більшість цих проблем повинні вирішуватися, головним чином, у попередній фазі реалізації проекту (інвестиційній). Довгостроковий аспект пов'язаний з витратами виробництва й доходами від продажів, а ці питання перебувають у прямої залежності від прогнозів зроблених у передінвестиційній фазі. У випадку якщо прогнози виявляються помилковими, економічна ефективність виробничої діяльності неминує буде під загрозою.

Таким чином, передінвестиційна фаза є підґрунтям для майбутніх фаз інвестиційного циклу. Тому якість і надійність проекту важливіше, ніж часового фактор. Але, у фазі інвестування часовий фактор стає головним, тому необхідно втримати проект у рамках з прогнозованого терміну, розрахованого на стадії техніко-економічного обґрунтування.

Слід зазначити, що недоліком у першій фазі інвестиційного циклу є недостатньо обґрунтовані «вузькі місця» підприємства, на що наполягає інвестор, та вимагає сам процес інвестування.

На відміну від промислових підприємств, визначення вузького місця на підприємства курортно-рекреаційної сфери мають свою особливість.

Представимо, організацію й надання послуг на підприємстві у вигляді технологічного ланцюжка. Технологічний ланцюжок буде виглядати таким чином:

Для відображення «вузького місця» технологічного ланцюжка введемо кілька понять. За аналогією, згідно С.Д. Львенкової [4], під вузьким місцем ланцюжка приймаємо ту послугу, надану підприємством, що знижує ефективність діяльності технологічного процесу в цілому й у наслідок цього є вузьким місцем, що вимагає інвестування.

Процедура виявлення вузького місця підприємства проходить кілька етапів і буде ідентичним для кожної послуги окремо.

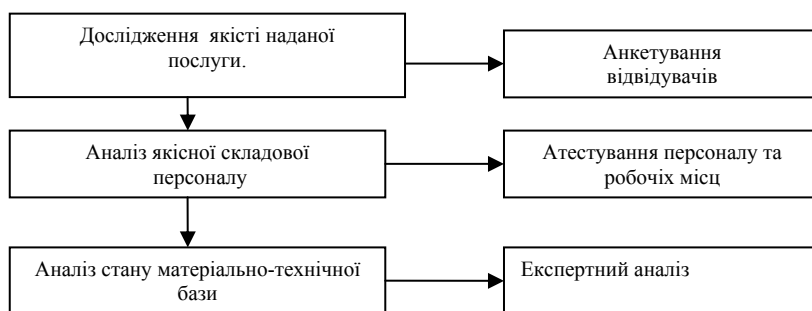

Рис.2. Процедура виявлення вузького місця на підприємстві

1. Для кожної послуги проводяться постійно діючий моніторинг якості наданої послуги. Передбачається провести анкетування відвідувачів.

2. Аналіз якісного складу персоналу, відповідність посади яку займає особа та його професійної майстерності. Атестація робочих місць.

3 Аналіз стану матеріально-технічної бази. Для проведення аналізу доцільно запросити експертів.

Всі аспекти, які ми виявили в результаті проведеного аналізу, будуть урахуватися в бізнес-плані.

При цьому, у науковій літературі описується тільки 3 стадії інвестиційного процесу, які були описані вище. І мало, хто розглядає, післяінвестиційний період. У післяінвестиційному періоді можна виявити такі наслідки як: виробничі, психологічні, фінансові, термінові.

Виробничі	Фінансові	Психологічні	Термінові
Одним з виробничих наслідків проекту може бути домінуюча роль реалізованого проекту, коли всі чинності підприємства спрямовані тільки на інвестиційний проект, приділяючи при цьому мало уваги своєї основної діяльності. Перепрофілювання підприємства з наступною реструктуризацією.	Як буде продовжувати працювати проект, коли закінчиться сам процес інвестування без додаткових фінансових впливань. Чи перейде він на самофінансування, чи підприємство буде мати ще додаткові витрати на проект. Чи буде досягнутий очікуваний результат. Можливість реновації.	Як вплинуть реалізовані інвестиції на персонал підприємства? Виникнення бар'єра між учасниками та тими, хто не бере участь у інвестиційному процесі. Інвестиційні цілі підприємства повинні бути прийнятними для тих, хто їх виконує й на кого вони спрямовані співробітники організації, клієнти організації, місцеве співтовариство й суспільство в цілому й ділових партнерів.	<u>Короткострокові:</u> Підприємство повертається в колишній виробничий процес. <u>Середньострокові:</u> Підприємство частково повертається в колишній виробничий процес. <u>Довгострокові:</u> Повернення в колишній виробничий процес для підприємства неможливо.

У післяінвестиційному періоді відбувається також порівняння результатів. Після того як ми виявили вузькі місця – зпрогнозований результат, ми порівнюємо з тим, результатом який отримали після реалізації інвестицій. Чи відповідає він очікуванням інвестора, чи ні, але це вже буде з'ясовано у період після інвестиційного контролю.

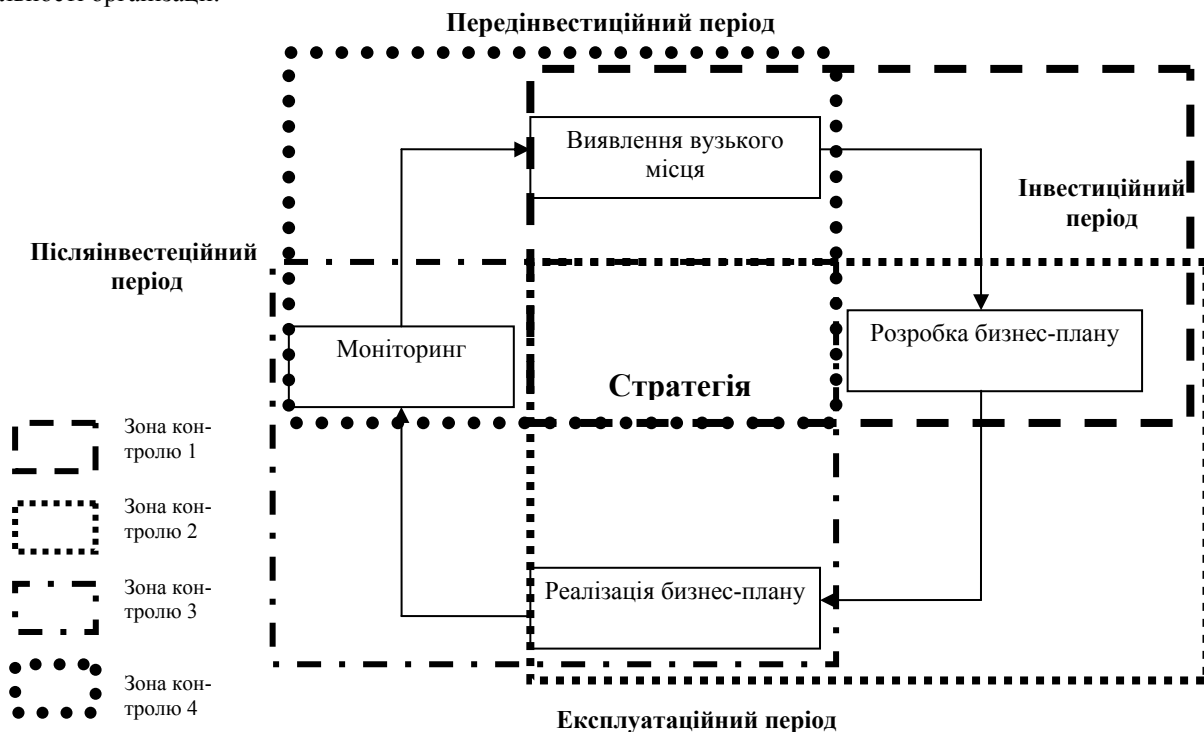
Моніторинг та післяінвестиційний контроль частіше вважають взаємозамінними термінами. Але післяінвестиційний контроль виникає, після того як проект вже пройшов значні етапи його реалізації. Тому в післяінвестиційному контролі, безумовно, є менше можливостей що-небудь виправити або поліпшити.

Моніторинг реалізації проекту передбачає оцінку різних показників його реалізації, перевірку відповідності сум і термінів витрат грошей первісному плану, своєчасність виконання запланованих видів робіт. Установлено відхилення від запланованих сум, термінів, обсягів робіт можуть послужити підґрунтям для проведення додаткової перевірки ходу виконання проекту.

Після інвестиційний контроль у свою чергу, скоріше спрямований на поліпшення майбутніх інвестиційних рішень. Він забезпечує підведення підсумків інвестиційного проекту. Успіх інвестиційного проекту оцінюється за тими самими критеріям, які використовуються при його відборі. На практиці підприємства після інвестиційний контроль проводиться не по всіх проектах, а тільки по тих, які вимагають дуже великих коштів й вважаються найбільш ризикованими або мали стратегічне значення для підприємства [1].

Не можна порівнювати після інвестиційний контроль і післяінвестиційний період, тому що наслідки післяінвестиційного періоду варто враховувати для всіх проектів без винятку. І в першу чергу ці наслідки, насамперед для підприємства. Дані інструменти реалізації стратегії являють собою безперервний процес постійного контролю змін і наслідків. Застосовуючи запропоновану стратегію, рекомендується проводити моніторинг, починаючи вже з передінвестиційного періоду й закінчуючи післяінвестиційним. Розроблена стратегія враховує заздалегідь можливі варіації розвитку неконтрольованих організацією факторів зовнішнього й внутрішнього інвестиційного середовища й дозволяє звести до мінімуму їхні негативні наслідки для

діяльності організації.

Контроль стратегічної ситуації

У свою чергу відсутність розробленої інвестиційної стратегії, адаптованої до можливих змін факторів зовнішнього й внутрішнього інвестиційного середовища, може привести до того, що інвестиційні рішення окремих структурних підрозділів організації будуть носити багатоспрямований характер, приводити до виникнення протиріч і зниженню ефективності інвестиційної діяльності в цілому.

Висновки. Дані дослідження дозволили більш чітко сформулювати стратегію підприємства на першому етапі інвестиційного циклу – передінвестиційному періоді з урахуванням застосування виявлення вузького місця та на останньому етапі з урахуванням виявлення наслідків післяінвестиційного періоду. У результаті чого було розроблено стратегію з урахуванням зон контролю, що дозволяє реально оцінити інвестиційні можливості організації, забезпечити максимальне використання його внутрішнього інвестиційного потенціалу й можливість активного маневрування інвестиційними ресурсами.

Застосування стратегії на підприємстві забезпечить можливість швидкої реалізації нових перспективних інвестиційних можливостей, що виникають у процесі динамічних змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища.

Тимчасові наслідки у післяінвестиційному періоді у свою чергу, теж зводяться до трьох результатів: короткострокові, які мають наслідки технічного й технологічного перепрофілювання підприємства, середньострокові – передбачають досягнення очікуваного результату, і довгострокові – абсолютне досягнення очікуваного результату, а також обов'язкова реструктуризація підприємства.

Джерела та література

1. Экономико-математический энциклопедический словарь/ Гл. ред. В.И Данилов-Данильян. – М.: Большая Российская энциклопедия: Издательский Дом «ИНФРА-М», 2003. -688 с.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. 5-е изд. доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.
3. Козаченко А.В., Антипов О.М., Ляшенко О.М., Дибнис Г.И. Управление инвестициями на предприятии, - К.: Либра, 2004 – 368 с.
4. Шеремет В.В., Павлюченко В.М., Шапиро В.Д. Управление инвестициями, – М.: Высшая школа, 1998 – 416 с.
5. Шленов Ю.В. «Управление инновациями» – М.: Высшая школа, 2003 –295 с.
6. Ильенкова С.Д., Инновационный менеджмент. – М.: Юнити, 1997. – 306 с.
7. Кныш М.И., Перекатов Б.А., Тютиков Ю.П., Стратегическое планирование инвестиционной деятельности – СПб.: «Бизнес-пресса», 1998. – 315 с.
8. Подвысоцкий В. Стратегия привлечения инвестиций // «Инвестиция», –2000.- С.42–44.
9. Загородный А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О., «Инвестиционный словарь»– Львов.: «Бэскид Бит», 2005. – 512 с.
10. Колтынюк Б.А., Инвестиционные проекты: Учебник – СПб.: Издательство Михайлов В.А., 2000. – 422 с.